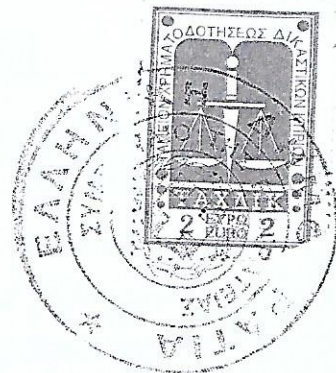

Ν.Σ.(μ)

Αριθμός 60/2020

**Η Επιτροπή Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας
(άρθρο 52 του π.δ/τος 18/1989, όπως ισχύει)**

Συνεδρίασε σε συμβούλιο στις 23 Απριλίου 2020, με την εξής σύνθεση: Μ. Καραμανώφ, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Δ' Τμήματος, Ε. Αντωνόπουλος, Σύμβουλος, Ι. Παπαγιάννης, Πάρεδρος. Γραμματέας η Φ. Παπαδοπούλου.

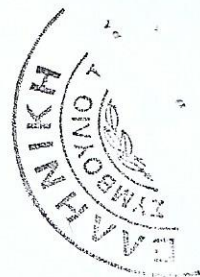
Για να αποφασίσει σχετικά με την από 6 Απριλίου 2020 αίτηση:
της Χρυσούλας Μαντά του Ευαγγέλου, συζ. Ιωάννη Χατζηαντωνίου, κατοίκου Γλυφάδας (Αμμοχώστου 19),
κατά των Υπουργών: 1. Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2. Υγείας, 3. Προστασίας του Πολίτη και 4. Εσωτερικών.

Με την αίτηση αυτή η αιτούσα επιδιώκει να ανασταλεί η εκτέλεση:
α) της υπ' αριθμ. 2867/Υ1/16.3.2020 κοινής απόφασης των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας, β) της υπ' αριθμ. Δ1α/Γ.Π.οικ.21285/28.3.2020 κοινής απόφασης των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας, γ) της υπ' αριθμ. Δ1α/Γ.Π.οικ.20036/22.3.2020 κοινής απόφασης των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη, Υγείας και Εσωτερικών και κάθε άλλης σχετικής πράξης της Διοικήσεως.

Κατά τη συνεδρίασή της η Επιτροπή άκουσε τον εισηγητή, Πάρεδρο Ι. Παπαγιάννη.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα
Σκέφθηκε κατά τον Νόμο

1. Επειδή με την κρινόμενη αίτηση, για την άσκηση της οποίας καταβλήθηκε παράβολο (329819334950-0605-0021/2020 έντυπο παραβόλου), ζητείται η αναστολή εκτελέσεως: α) της 2867/Υ1/16.3.2020 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας (Β' 872/16.3.2020), με τίτλο "Επιβολή του μέτρου της προσωρινής

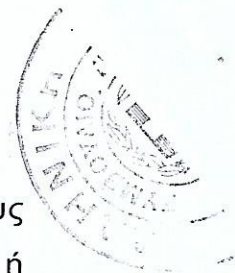

απαγόρευσης κάθε είδους λειτουργιών και ιεροπραξιών στους θρησκευτικούς χώρους λατρείας για το χρονικό διάστημα από 16.3.2020 έως 30.3.2020"· β) της Δ1α/Γ.Π.οικ.21285/28.3.2020 όμοιας αποφάσεως (Β' 1082/29.3.2020), με την οποία παρατάθηκε η ισχύς της υπό στοιχείο α' κοινής υπουργικής αποφάσεως έως και τις 11.4.2020· και γ) της Δ1α/Γ.Π.οικ.20036/22.3.2020 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη, Υγείας και Εσωτερικών (Β' 986/22.3.2020), με τίτλο "Επιβολή του μέτρου του προσωρινού περιορισμού της κυκλοφορίας των πολιτών προς αντιμετώπιση του κινδύνου διασποράς του κορωνοϊού COVID-19", με διάρκεια ισχύος έως 6.4.2020, η οποία συμπληρώθηκε με την 20797/26.3.2020 όμοια απόφαση (Β' 1040/26.3.2020) και η ισχύς της παρατάθηκε έως τις 27.4.2020 με την Δ1α/Γ.Π.οικ.22824/4.4.2020 κοινή απόφαση των ίδιων υπουργών (Β' 1168/4.4.2020), οι οποίες πρέπει να θεωρηθούν συμπροσβαλλόμενες. Η αναστολή της υπό στοιχείο γ' αποφάσεως, όπως ισχύει, ζητείται κατά το μέρος που δεν προβλέπει περίπτωση μετακινήσεως, κατ' εξαίρεση, των πολιτών για μετάβαση σε ιερούς ναούς. Κατά των ανωτέρω πράξεων η αιτούσα άσκησε αίτηση ακυρώσεως, δικάσιμος της οποίας ορίσθηκε η 26η.5.2020.

2. Επειδή η ισχύς των ανωτέρω υπό στοιχεία α' και β' προσβαλλομένων πράξεων έληξε στις 11.4.2020, με συνέπεια, κατά το μέρος αυτό η κρινόμενη αίτηση να στερηθεί του αντικειμένου της. Η αιτούσα, όμως, με το από 22.4.2020 δικόγραφο κατά το άρθρο 32 παρ. 3 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), όπως ισχύει, ζητεί ήδη, λόγω λήξεως της ισχύος των εν λόγω περιορισμένης χρονικής ισχύος πράξεων, να συνεχισθεί η δίκη με προσβαλλόμενη την Δ1α/Γ.Π.οικ.23093/6.4.2020 κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας (Β' 1178/6.4.2020), με τίτλο "Επιβολή του μέτρου της προσωρινής απαγόρευσης της τέλεσης κάθε είδους λειτουργιών και ιεροπραξιών στους θρησκευτικούς χώρους λατρείας για το χρονικό διάστημα από 12.4.2020 έως και 20.4.2020", η ισχύς της οποίας παρατάθηκε ήδη έως τις 28.4.2020 με την Δ1α/Γ.Π.οικ.25763/16.4.2020 κοινή απόφαση των ίδιων Υπουργών (Β' 1471/16.4.2020), η οποία πρέπει να θεωρηθεί συμπροσβαλλόμενη. Υπό

τα δεδομένα αυτά, το ένδικο αίτημα αναστολής πρέπει να εξετασθεί και ως προς τις τελευταίες δύο κοινές υπουργικές αποφάσεις (βλ. Ε.Α. 211/2018, 210/2013 κ.ά.).

3. Επειδή με την Δ1α/Γ.Π.οικ.23093/2020 κοινή υπουργική απόφαση, η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση των εξουσιοδοτικών διατάξεων του άρθρου πρώτου παρ. 2 περ. στ' και παρ. 4 περ. δ' της από 25.2.2020 πράξεως νομοθετικού περιεχομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας (Α' 42) με τίτλο "Κατεπείγοντα μέτρα αποφυγής και περιορισμού της διάδοσης κορωνοϊού", κυρωθείσης ήδη με το άρθρο 1 του ν. 4682/2020 (Α' 76/3.4.2020), αποφασίσθηκαν τα εξής (άρθρο μόνο): "1. [Η] προσωρινή απαγόρευση της τέλεσης, με την παρουσία φυσικών προσώπων και με την επιφύλαξη της παρ. 2, κάθε είδους λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών και πάσης φύσεως θρησκευτικών τελετών σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους θρησκευτικής λατρείας (κάθε είδους και κάθε νομικού, κανονικού και εν γένει θρησκευτικού καθεστώτος ναών και παρεκκλησίων, ευκτηρίων οίκων, τεμενών, συναγωγών κ.λπ.) κάθε δόγματος και θρησκείας, ανεξαρτήτως μεγέθους και χωρητικότητάς τους, στο σύνολο της Επικράτειας, για προληπτικούς λόγους δημόσιας υγείας. 2. Σε περίπτωση τέλεσης λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών ή κάθε είδους θρησκευτικής τελετής, αυτές πραγματοποιούνται αποκλειστικά και μόνο από θρησκευτικό/θρησκευτικούς λειτουργό/λειτουργούς και το αναγκαίο βοηθητικό προσωπικό (όπως ιεροψάλτης, νεωκόρος), ο συνολικός αριθμός των οποίων δεν υπερβαίνει τους τέσσερις (4) για όλους τους χώρους λατρείας, εκτός των Μητροπολιτικών Ναών, στους οποίους ο ανώτατος αριθμός ορίζεται σε έξι (6), και υπό την προϋπόθεση τήρησης: α) της αναλογίας ενός ατόμου ανά 15 τ.μ. επιφανείας με ελάχιστη απόσταση τα δύο (2) μέτρα μεταξύ τους, καθώς και β) των θεσπισθέντων προληπτικών μέτρων υγιεινής για την αποφυγή μετάδοσης του κορωνοϊού COVID-19. Οι θύρες εισόδου και εξόδου του χώρου λατρείας παραμένουν κλειστές και ο κατά νόμο θρησκευτικός λειτουργός είναι υπεύθυνος να λαμβάνει όλα τα προσήκοντα μέτρα, ώστε να εξασφαλίζεται ότι κανένα πρόσωπο δεν εισέρχεται στον χώρο λατρείας κατά τη διάρκεια της τέλεσης

λειτουργίας, λατρευτικής σύναξης, ιεροπραξίας και κάθε είδους θρησκευτικής τελετής. Απαγορεύεται ρητώς η χρήση μεγαφώνων ή οποιουδήποτε άλλου μέσου για την εξωτερική μετάδοσή της. Σε περίπτωση που η ως άνω λειτουργία, λατρευτική σύναξη, ιεροπραξία ή κάθε είδους θρησκευτική τελετή μεταδίδεται από εθνικής ή τοπικής εμβέλειας τηλεοπτικό ή ραδιοφωνικό μέσο ή μέσω διαδικτύου, επιτρέπεται η παρουσία του απολύτως αναγκαίου τεχνικού προσωπικού του μέσου, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα τέσσερα (4) άτομα. 3. Οι ως άνω απαγορεύσεις και υποχρεώσεις καταλαμβάνουν και τους χώρους λατρείας που βρίσκονται εντός δημοσίων, δημοτικών, φιλανθρωπικών, κοινωφελών ή άλλων υπηρεσιών, καταστημάτων και εγκαταστάσεων (π.χ. νοσοκομείων και ψυχιατρείων, γηροκομείων, οικοτροφείων, κοιμητηρίων, κατασκηνώσεων). Η κατ' εξαίρεση τέλεση λειτουργιών, λατρευτικών συνάξεων, ιεροπραξιών ή κάθε είδους θρησκευτικών τελετών που προβλέπεται στην παρ. 2 δεν επιτρέπεται σε χώρους λατρείας που βρίσκονται εντός ιδιωτικών κτημάτων, κτιρίων και επιχειρήσεων (π.χ. συγκροτημάτων κατοικιών, κέντρων εκδηλώσεων, ξενοδοχείων). 4. Οι Ιερές Μονές, τα Μοναστήρια, τα Ησυχαστήρια και οι λοιποί χώροι εγκαταβίωσης εντός της Επικράτειας κατά το ως άνω χρονικό διάστημα δεν δέχονται κοινό και πιστούς σε οργανωμένες ή ατομικές προσκυνηματικές επισκέψεις. Η λατρευτική ζωή των Ιερών Μονών, των Μοναστηριών και των Ησυχαστηρίων μπορεί να συνεχίζεται, κατά την κρίση του Ηγουμένου ή της Ηγουμένης και κατόπιν έγκρισης του επιχώριου Μητροπολίτη, υπό την αυστηρή προϋπόθεση ότι δεν συμμετέχει κανένας άλλος πλην της μοναστικής αδελφότητας και με ανώτατο όριο τα δέκα (10) μέλη της μοναστικής αδελφότητας, τηρώντας τον κανόνα ενός ατόμου ανά 15 τ.μ. επιφανείας με ελάχιστη απόσταση δύο (2) μέτρων μεταξύ τους και εφόσον τηρούνται όλα τα μέτρα υγιεινής που έχουν θεσπίσει οι δημόσιες αρχές για την αποφυγή μετάδοσης του κορωνοϊού COVID-19. Οι απαγορεύσεις επισκέψεων και όλα τα αναγκαία προληπτικά μέτρα που αφορούν στις Ιερές Μονές της Αθωνικής Πολιτείας, αποφασίζονται από τον Διοικητή του Αγίου Όρους, κατόπιν προηγούμενης

ενημέρωσης της Ιεράς Κοινότητας. Με την ως άνω απόφαση απαγορεύεται η είσοδος όλων των επισκεπτών στη Χερσόνησο του Άθω ή παρατείνεται ισχύουσα απαγόρευση κατά το αναγκαίο χρονικό διάστημα. Ο Διοικητής εποπτεύει την ορθή τήρηση όλων των μέτρων προστασίας, είτε αυτά λαμβάνονται από τον ίδιο τοπικά είτε λαμβάνονται σε επίπεδο επικράτειας.

5. Όσον αφορά στις κηδείες και τις σχετικές με αυτές θρησκευτικές λειτουργίες και λοιπές ιεροπραξίες και ταφικές εκδηλώσεις, στις οποίες, σύμφωνα με τα οικεία θρησκευτικά ήθη και πρακτικές, εΐθισται η συμμετοχή και η προσέλευση συγγενών, φιλικών προσώπων και κοινού, επιτρέπεται η συμμετοχή μόνο του θρησκευτικού λειτουργού, του απολύτως στενού συγγενικού περιβάλλοντος του αποβιώσαντος και των προσώπων που επιμελούνται της ταφής, τηρουμένων αυστηρώς των λοιπών προληπτικών μέτρων προστασίας και οδηγιών των υγειονομικών αρχών. Οι αρχές που είναι υπεύθυνες για τη λειτουργία και διαχείριση των κοιμητηρίων επιβλέπουν την ορθή εφαρμογή του παρόντος και οφείλουν να αποτρέπουν την προσέλευση προσώπων, στα οποία δεν επιτρέπεται η συμμετοχή στην τελετή, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο.

6. Επιτρέπεται η συνέχιση των διοικητικών λειτουργιών των χώρων θρησκευτικής λατρείας.

7. ...".

4. Επειδή, όπως έχει κριθεί με την 49/2020 απόφαση της Επιτροπής Αναστολών, η οποία εκδόθηκε επί αιτήσεως αναστολής που είχε ασκηθεί κατά των υπό στοιχεία α΄ και β΄ κοινών υπουργικών αποφάσεων (μη ισχυουσών πλέον) περί επιβολής του μέτρου της προσωρινής απαγορεύσεως κάθε είδους λειτουργιών και ιεροπραξιών στους θρησκευτικούς χώρους λατρείας για την αποτροπή της εξαπλώσεως της επιδημίας κορωνοϊού COVID-19, ήτοι μέτρου παρομοίου περιεχομένου με αυτό που επιβλήθηκε με την ήδη ισχύουσα Δ1α/Γ.Π.οικ.23093/2020 κοινή υπουργική απόφαση, τα περιλαμβανόμενα και στην τελευταία απόφαση περιοριστικά μέτρα της δημόσια τελούμενης λατρείας με την απαγόρευση της παρουσίας φυσικών προσώπων, πλην των προβλεπομένων εξαιρέσεων, κατά τη διάρκεια της τελέσεως των θρησκευτικών τελετών, ελήφθησαν για εξαιρετικούς λόγους προστασίας

της δημόσιας υγείας από τον κίνδυνο εξαπλώσεως της ως άνω επιδημίας. Για τον λόγο αυτόν, λαμβάνοντας δε υπόψη: (α) τον όλως προσωρινό χαρακτήρα των ληφθέντων περιοριστικών μέτρων και την εύλογη, ενόψει αυτού, διάρκειά τους έως τις ορισθείσες ημερομηνίες ισχύος των εν λόγω μέτρων και (β) ότι δεν προκύπτει, επί του παρόντος, ότι υφίστατο δυνατότητα να ληφθούν και εφαρμοσθούν, έως τον προβλεφθέντα με τις προσβαλλόμενες αποφάσεις χρόνο, άλλα κατάλληλα μέτρα για την αποτελεσματική προφύλαξη της δημόσιας υγείας, η Επιτροπή κρίνει ότι, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, κωλύεται η χορήγηση αναστολής εκτελέσεως λόγω συνδρομής επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 52 παρ. 6 εδάφιο δεύτερο του π.δ. 18/1989. Οίκοθεν νοείται, πάντως, ότι η τεκμηρίωση της αναγκαιότητας των λαμβανομένων μέτρων για την αντιμετώπιση της επιδημίας, ενόψει του ιδιαίτερα περιοριστικού χαρακτήρα τους για την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως η θρησκευτική ελευθερία και ειδικότερα η ελευθερία της λατρείας, αποτελεί υποχρέωση που βαρύνει τη Διοίκηση σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος), αλλά και με τους ειδικότερους όρους της χορηγηθείσης με το άρθρο πρώτο παρ. 2 και 4 της από 25.2.2020 π.ν.π. νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως, σύμφωνα με το οποίο "[...] Κατά την επιβολή των μέτρων επιλέγεται ... το ηπιότερο δυνατό για την εκπλήρωση του σκοπού του, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας [...]", τα δε μέτρα "[...] εξειδικεύονται ανά περίπτωση, δυνάμει απόφασης: ... δ) των Υπουργών Παιδείας ... και Υγείας ... μετά από γνώμη της Εθνικής Επιτροπής προστασίας της Δημόσιας Υγείας" η εκπλήρωση δε της ως άνω υποχρέωσης της Διοικήσεως για τεκμηρίωση της αναγκαιότητας των λαμβανομένων μέτρων με βάση τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου - συνεκτιμωμένου, εφεξής, σε κάθε περίπτωση και του χρόνου που έχει ήδη διανυθεί από την πρώτη εμφάνιση της έκτακτης ανάγκης για τη λήψη μέτρων αποτροπής εξαπλώσεως της επιδημίας - υπόκειται σε αντίστοιχο δικαστικό έλεγχο. Ενόψει των ανωτέρω, λαμβανομένου δε υπόψη (α) ότι οι ισχυρισμοί της αιτούσης, η οποία προβάλλει, μεταξύ άλλων, ότι "η παράταση των μέτρων χωρίς ασφαλείς

οικειδές υπάρχει μεγάλος κίνδυνος να οδηγήσει πιστούς σε απόγνωση και αψυχολόγητες ενέργειες που, το λιγότερο, θα διαταράξουν την κοινωνική ειρήνη", πέραν του ότι προβάλλονται αναποδείκτως, δεν αναφέρονται εν πάση περιπτώσει στις άμεσες συνέπειες των προσβαλλομένων κανονιστικών πράξεων, αλλά σε ενέργειες τρίτων φυσικών προσώπων· και (β) ότι οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλει η αιτούσα (υπέρβαση νεμοθετικής εξουσιοδοτήσεως, παραβίαση της θρησκευτικής ελευθερίας και παράβαση της αρχής της αναλογικότητας), όπως αναπτύσσονται και με το από 22.4.2020 υπόμνημα, δεν παρίστανται προδήλως βάσιμοι (βλ. Ε.Α. 49/2020), η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την αίτηση.

Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα στις 23 Απριλίου 2020 και η απόφαση εκδόθηκε στις 24 του ίδιου μήνα και έτους.

Η Πρόεδρος του Δ' Τμήματος

Η Γραμματέας

Μ. Καραμανώφ

Φ. Παπαδοπούλου

Θ Ε Ω Ρ Η Θ Η Κ Ε
Για τη νόμιμη σήμανση
Αθήνα 6/5/2020
Η Γραμματέας

Α Ν Τ Ι Γ Ρ Α Φ Ο
Αθήνα 6/5/2020
Ο/Η Γραμματέας

Φ. Παπαδοπούλου

Φ. Παπαδοπούλου